

Stefan Andonović*
Uroš Bajović**

Pregledni naučni rad
UDK:341.636:796.32

POSTUPAK PRED KOŠARKAŠKIM ARBITRAŽNIM TRIBUNALOM (BAT)¹

Apstrakt

Košarkaški arbitražni tribunal (BAT) predstavlja međunarodno arbitražno telo u svetu košarke, čiji je osnovni zadatak rešavanje sporova koje nastaju u košarci. Ovaj tribunal je u velikoj meri doprineo uređivanju odnosa u košarci kao profesionalnom sportu i poštovanju potpisanih ugovora. Kao nezavisno telo od FIBA, a ipak u sadejstvu sa krovnom košarkaškom organizacijom, BAT je omogućio svim akterima u košarci brzo, efikasno i jeftinije rešavanje sporova. Postupak pred Tribunalom je uređen BAT pravilima arbitraže, a odlikuju ga pravila o jednom arbitru, ex aequo et bono, izostanak saslušanja i druga pravila maksimalno usmerena ka skraćivanju i pojednostavljivanju postupka. Odluka Tribunala ima snagu presuđene stvari, a do sada je izgrađena respektabilna praksa u rešavanju sporova. Iako je novijeg datuma, Tribunal poseduje značajnu arbitražnu praksu u svom dosadašnjem radu. Zbog svega navedenog, ovaj rad će analizirati BAT arbitražna pravila i ukazati na najvažnije tačke ovog Tribunala u rešavanju košarkaških sporova.

Ključne reči: sport, Međunarodna košarkaška federacija, Košarkaški arbitražni tribunal, BAT arbitražna pravila.

*Autor je istraživač saradnik na Institutu za uporedno pravo. E-mail: stefan.andonovic91@gmail.com.

**Autor je stipendista doktorskih studija Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. E-mail: bajovicuros@hotmail.com.

¹ Ovaj rad je nastao kao rezultat rada na projektu Instituta za uporedno pravo „Srpsko i evropsko pravo – upoređivanje i usaglašavanje“ (evidencioni broj: 179031), koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja.

1. Uvodna razmatranja

U savremenom društvu sport predstavlja izuzetno popularnu društvenu aktivnost kojom se na različite načine bavi veliki broj ljudi i organizacija. Zahvaljujući masovnosti i velikom broju subjekata koji sa njim imaju direktne i indirektne veze, sport postaje finansijski značajna delatnost. Prisutnost marketinga i biznisa u sportu, omogućilo je velike količine novca, što je kao posledicu prouzrokovalo ekspanziju i profesionalizaciju sporta i njegovih aktera.² U skladu sa takvim tendencijama, javljaju se profesionalni sportisti koji za svoju primarnu i osnovnu delatnosti imaju bavljenje određenom granom sporta.

Profesionalizacija sporta uslovlila je i to da države i međunarodne organizacije postanu zainteresovane za učešće i regulisanje sportskih aktivnosti. Države na sebe preuzimaju ulogu zaštitnika, ali i kontrolora u odvijanju sportskih aktivnosti na amaterskom i profesionalnom nivou. Pitanja koje postaju predmet zakonodavstva i pravne regulative su brojna, budući da bez njih profesionalni sport ne bi imao izgleda za opstanak.³ Tako, pod pravno regulisanje sporta dolaze važna pitanja, kao što su statusna i procesna pitanja u vezi sa sportskim savezima, sportskim organizacijama, profesionalnim sportistima, ponašanjem na sportskim manifestacijama, anti-doping pravila i mnoge druge.

Međutim, i pored nastojanja države da reguliše i aktivno učestvuje u svim segmentima sporta, jedno načelo je ipak prkosilo takvom nastojanju. Princip nemešanja politike i sporta, zaustavio je potpuni ulazak države u sportska udruženja i sportsku regulativu. Potreba da sport ne postane u potpunosti „državni“, uticala je i na to da sudstvo, kao jedna od tradicionalnih grana vlasti države, ostane uskraćeno za rešavanje svih sporova u sportu.

Naravno, postoji još faktora koji su uslovlili da se sportski sporovi (u najvećem delu) ne rešavaju pod okriljem sudstva, već u okvirima posebnih sportskih tela i udruženja. Profitabilnost i posebnost sporta kao društvene delatnosti predstavlja jedan od tih faktora. Takođe, potreba da se sportske aktivnosti nesmetano obavljaju i brzo nastavljaju nakon nastalog spora i problema, uticale su na to da sudstvo, poznato po višegodišnjem i suviše formalnom rešavanju sporova, nema preveliki uticaj na „sportske sporove“.

² Takvu konstataciju opravdavaju činjenice da sport, kao grana biznisa čini nešto više od 3 % svetske trgovine, dok u zemljama Evropske Unije, oko 2 miliona poslova je direktno ili indirektno vezano za sport. I. Blackshaw, „The Court of Arbitration for Sport: An International Forum for Setting Disputes Effectively ‘Within the Family of Sport’“, *Entertainment Law*, 2/2003, 61.

³ D. Šuput, „Zakonsko uređivanje sporta u evropskim državama“, *Strani pravni život*, 3/2009, 249.

2. Arbitraža kao način rešavanja sporova u oblasti sporta

Zbog svega navedenog, javlja se sportska arbitraža kao adekvatan način rešavanja sporova iz oblasti sporta.⁴ Arbitraže se mogu odrediti kao nevladine institucije, čija je osnovna dužnost rešavanje sporova koje su im poverile same stranke.⁵ Shvaćena na ovaj način, arbitraža predstavlja način rešavanja sporova koji je nižeg stepena formalizma od sudskog načina rešavanja sporova, sa širim opsegom mogućnosti za postizanjem kompromisa između stranaka. Ovaj način rešavanja sporova, odlikuje se brzinom i efikasnošću postupka, nižim troškovima, neutralnošću i jednostepenošću.

Kao i u drugim granama društvenih delatnosti koje zahtevaju brzu reakciju i efikasno rešavanje sporova, tako se i u sportu javljaju arbitraže. Kako se u teoriji navodi: „(Sportska) arbitraža, uz niz neophodnih modifikacija u odnosu na svoj uzor- klasičnu komercijalnu arbitražu i uz prisustvo višestepenog arbitražnog odlučivanja u pogledu najvažnijih sporova, postala je efikasno sredstvo kojim je međunarodna sportska zajednica, uprkos napuštanju tradicionalne amaterske osnove, uspela da sačuva stečenu autonomiju, čak i u pogledu rešavanja sporova.“⁶

Najpoznatiji arbitražni sud u sektoru sporta jeste Arbitražni sud za sport u Lozani (*The Court of Arbitration for Sport-CAS*). Iako naziv sugerise da je reč o “sudu”, ovaj organ predstavlja klasično arbitražno telo. Osnovan je 6. aprila 1983. godine pod okriljem Međunarodnog olimpijskog komiteta (*International Olympic Committee*), a na inicijativu tadašnjeg predsednika IOC, Huana Antonija Samarana (*Juan Antonio Samarán*) i sudije Kebe Mbaje (*Keba Mbaye*), člana IOC i sudije Međunarodnog suda pravde u Hagu.⁷ Na značaj ovog suda ukazuje i činjenica da Olimpijska povelja⁸, kao jedan od najvažnijih međunarodno pravnih sportskih dokumenata, priznaje Arbitražni sud za sport u Lozani, kao jedini ovlašćeni organ za rešavanje sporova u vezi sa Olimpijskim igrima, odnosno primenom pravila Olimpijske povelje.⁹

⁴ O arbitraži i medijaciji u sportu v. V. Puljko, „Arbitraža i medijacija u sportu“, *Strani pravni život*, 1/2017, 63-75.

⁵ T. Varadi, *et al.*, *Međunarodno privatno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2012, 573.

⁶ M. Galantić, „Višestepenost sportskih arbitražnih tela u Republici Srbiji“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 4/2015, 1988.

⁷ I. Blackshaw, 63.

⁸ International Olympic Committee (Međunarodni olimpijski komitet), Olympic Charter (Međunarodna olimpijska povelja), 02.08.2015. Dostupno na: https://stillmed.olympic.org/Documents/olympic_charter_en.pdf, 05.02.2018. god.

⁹ V. deo 61., st. 2. Međunarodne olimpijske povelje.

Profesionalizacija sporta uticala je na stvaranje posebnih sportskih udruženja i asocijacija u okviru posebnih grana sporta, Kako na lokalnom, državnom, regionalnom, tako i na međunarodnom nivou javljaju se posebne sportske asocijacije koje dobijaju pravo od lica koje učestvuju da uređuju i vode računa o pravilnosti i zakonitosti svih aktivnosti vezanih za poseban sport. Tako se javljaju Svetska fudbalska asocijacija (*Fédération Internationale de Football Association- FIFA*), Međunarodna asocijacija atletskih federacija (*International Association of Athletics Federations- IAAF*), Međunarodna plivačka federacija (*Fédération Internationale de Natation Amateur- FINA*), i mnoge druge.

Pomenute asocijacije predstavljaju međunarodna nevladina tela koja upravljaju odgovarajućim sportom. Pod upravljanjem konkretnim sportom podrazumeva se organizacija i nadležnost nad određenim međunarodnim takmičenjima, propisivanje tehničkih pravila i administriranje nad samom asocijacijom. Zavaljujući brojnim ulogama, ove asocijacije obično preuzimaju na sebe organizaciju i funkcionisanje tela koje rešavaju sporove u vezi sa konkretnim sportom.

3. Međunarodna košarkaška federacija i Košarkaški arbitražni tribunal (BAT)

Košarka se kao sport vrlo brzo probila na međunarodnu scenu. Kao datum nastanka košarke uzima se 1891. godina, dok se „ocem” košarke smatra dr Džejsms Nejsmit (*Dr James Naismith*).¹⁰ Nekoliko decenija kasnije, tačnije 18. juna 1932. godine, u Ženevi je osnovana Međunarodna košarkaška federacija, poznata pod današnjim nazivom kao FIBA (*Fédération Internationale de Basketball*).

Međunarodna košarkaška federacija (u daljem tekstu: FIBA) predstavlja nezavisnu i neprofitnu organizaciju koja se sastoji od 213 nacionalnih košarkaških federacija. Ona predstavlja “jedini kompetentni autoritet za košarku u celom svetu, koji je kao takav priznat od strane Međunarodnog olimpijskog komiteta”¹¹. Osnovni cilj FIBE je da reguliše, kontroliše, nadzire i usmerava košarkaški sport, u muškoj i ženskoj košarci, u svim godišnjim uzrastima.¹²

¹⁰ Važniji datumi u košarkaškoj istoriji v. na http://www.fiba.basketball/presentation#tab=element_2_2, 12.03.2018.

¹¹ Čl. 1., st. 1.2., Statuta Međunarodne košarkaške federacije.

¹² Čl. 4. st. 4.1., Statuta Međunarodne košarkaške federacije.

To se ostvaruje upravljanjem nad organizacijom i održavanjem međunarodnih takmičenja, određivanjem košarkaških pravila i promovisanjem sportskih vrednosti. Takođe, FIBA teži da promoviše košarkaški sport u svetu, ali i da promoviše politike koje će u košarci podsticati principe nediskriminacije i drugih ljudskih prava i vrednosti koje se ostvaruju kroz sport.¹³

Jedan od osnovnih ciljeva FIBE odnosi se na očuvanje pravilnosti i zakonitosti u košarkaškom sportu. Zbog toga, Statut navodi da je FIBA odgovorna za osnivanje i upravljanje FIBA košarkaškim sudskim sistemom, koji će omogućiti ulaganje žalbi, prigovora i rešavanja sporova.¹⁴

Na toj osnovi, 2006. godine nastao je FIBA arbitražni tribunal „*FIBA Arbitral Tribunal-FAT*”, sa ciljem rešavanja nastalih sporova u međunarodnoj košarci. Četiri godine kasnije, 2010. godine, ovaj tribunal je u skladu sa Generalnim Statutom FIBE iz 2010. godine promenio naziv u onaj koji je i danas na snazi- Košarkaški arbitražni tribunal „*Basketball Arbitral Tribunal BAT*”.¹⁵ Danas, BAT predstavlja “pravu” arbitražu zato što su njegove arbitražne odluke u potpunosti izvršive pod okriljem švajcarskog prava i Njujorške konvencije o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka. Sedište arbitraže je u Ženevi, Švajcarska, što je značajno zbog primene prava u sporovima koji se iznose pred Tribunal.

Glavne razloge osnivanja ovakvog tribunala, koji će rešavati nastale sporove u košarkaškom svetu, možemo pronaći u preambuli Arbitražnih pravila BAT-a.¹⁶ Tačka 0.2 Preambule navodi da su arbitražna pravila BAT-a nastala sa željom da obezbede prosto, brzo i jeftino rešavanje sporova. U tom smislu, arbitražna pravila se zasnivaju na saradnji između stranaka, sa ograničenim brojem pisanih podnesaka i kraćim vremenskim rokovima za njihovo razmatranje.

Budući da Košarkaški arbitražni tribunal predstavlja telo za samo jedan sport, u literaturi se navodi da on predstavlja “izuzetno uspešan

¹³ Određeni autori zastupaju tezu da sport sam po sebi predstavlja ljudsko pravo koje inkorporiše u svom pojmu različita ljudska prava. V. S. Andonović, „Pravo na sport kao ljudsko pravo“, *Strani pravni život* 3/2017, 131-144.

¹⁴ Čl. 4. st. 4.1., tač. h, Statuta Međunarodne košarkaške federacije.

¹⁵ Iza promene ove arbitraže naziva leži zanimljiva priča. Naime, smatra se da je promena imena, odnosno skraćenice iz FAT u BAT usledila zbog čestog označavanja sekretarke tribunala kao „FAT Lady“ (u doslovnom prevodu: debela žena), što se navodno njoj nije dopadalo. Prema: C. Bennett J.D, „*The Basketball Arbitral Tribunal—its inception, purpose, and procedures*“, *Fit Across Cultures*, online 2014. Dostupno na: <http://www.fitacrosscultures.com/basketball-arbitral-tribunal/>, 12.03.2018.

¹⁶ Košarkaški arbitražni tribunal, BAT pravila arbitraže, 2014.

eksperiment”.¹⁷ Ugovori u košarci se u najvećoj meri oslanjaju na ovaj Tribunal, koji ima poverenja različitih vrsta košarkaških radnika. Kroz kontakt sa igračima, trenerima, agentima i klubovima u rešavanju sporova ovaj Tribunal je stvorio renomirano ime u svetu sportske arbitraže, postigavši najveću popularnost posle CAS-a.

Tome u prilog idu i statistički podaci i porast broja slučajeva koji se rešavaju pred ovim Tribunalom. Tako, 2007. godine, kada je i započeo sa radom, Tribunal je imao svega 2 zahteva za arbitražnim rešavanjem, da bi posle devetogodišnjeg perioda razvijanja i kvalitetne prakse, odnosno do 2015. godine, računao preko 793 zahteva za arbitražnim rešavanjem.¹⁸ Sve pomenuto ukazuje na veliki značaj BAT-a i popularnost koju uživa u svetu prava i sporta. Radi boljeg razumevanja ovog specifičnog arbitražnog tela, naredne strane biće posvećene najvažnijim procesnim pitanjima koja su uređena Arbitražnim pravilima košarkaškog arbitražnog tribunala.

4. Opšti pregled važnijih procesnih pravila BAT-a

Jedno od najvažnijih pitanja u arbitraži, pa tako i u sportskoj arbitraži, jeste pitanja pravila koja će se primenjivati u rešavanju sporova. Predviđena je primena Arbitražnih pravila BAT-a, a za sva ostala pitanja koja nisu uređena, primenjivaće se odredbe 12. poglavlja Švajcarskog federalnog zakona o međunarodnom privatnom pravu¹⁹, nezavisno od prebivališta ili boravišta stranaka.²⁰ To je logično, budući da je sedište arbitraže u Ženevi, Švajcarska. Ono što je zanimljivo jeste da švajcarsko arbitražno pravo, odnosno pomenuto 12. Poglavlje Zakona, predviđa mogućnost ulaganja žalbe na odluku arbitraže i to Vrhovnom federalnom sudu Švajcarske.²¹

¹⁷ E. Hasler, „The Basketball Arbitral Tribunal- An Overview of Its Process and Decisions“, *Yearbook of International Sports Arbitration 2015*, (eds A. Duval and A. Rigozzi), Hague 2016, 113.

¹⁸ Statistika broja primljenih zahteva za arbitražnim rešavanjem, broja rešenih i povučenih predmeta pre Tribunalom, po godinama je dostupna na: <http://www.fiba.basketball/en/Module/c9dad82f-01af-45e0-bb85-ee4cf50235b4/984a5df1-a490-49a5-8aa4-86d985e703d9>, 10.03.2018. god.

¹⁹ Švajcarski zakon o međunarodnom privatnom pravu, 1987. Engleska verzija zakonika je dostupna na: [https://www.hse.ru/data/2012/06/08/1252692468/SwissPIL%20%D0%B2%20%D1%80%D0%B5%D0%B4.%202007%20\(%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB.\).pdf](https://www.hse.ru/data/2012/06/08/1252692468/SwissPIL%20%D0%B2%20%D1%80%D0%B5%D0%B4.%202007%20(%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB.).pdf), 10.03.2018. god.

²⁰ Čl. 2.2. BAT pravila arbitraže.

²¹ Čl. 191. Švajcarskog zakona o međunarodnom privatnom pravu.

Košarkaški arbitražni tribunal je namenjen za rešavanje sporova između klubova, igrača i košarkaških agenata²², odnosno za sve one situacije u kojima je neophodno efikasno telo za ispunjavanje odredaba potpisanih ugovora između zainteresovanih strana. Pre osnivanja košarkaškog tribunala, igrači su najčešće bili oštećena strana, bez adekvatnih mogućnosti za zaštitu svojih prava iz potpisanih ugovora. Čitav koncept ovog tribunala je zasnovan na načelu efikasnosti²³. S tim u vezi su i opšta pravila ove arbitraže o jednom arbitru u svakom sporu, kratkim rokovima, izostanku saslušanja i brzom donošenju odluke²⁴. Arbitražna pravila su u svakom segmentu težila pojednostavljenju situacije, tako da su u svojoj preambuli predvidela i predlog arbitražne klauzule koja bi trebalo da bude deo ugovora strana koje bi želele kasniju nadležnost BAT: „Svaki spor koji nastane iz ili je u vezi sa postojećim ugovorom će se rešavati pred košarkaškim arbitražnim tribunalom (BAT) u Ženevi, Švajcarska, i biće rešen u skladu sa BAT arbitražnim pravilima od strane jednog arbitra kojeg određuje predsednik BAT-a. Jezik na kojem će se arbitraža održati je engleski. Arbitar će odlučivati u sporu u skladu sa *ex aequo et bono*“²⁵. Ono što pokazuje praksa je da se danas u košarci zaključuju tipizirani ugovori, a preko 95 % ugovora sadrži i BAT arbitražnu klauzulu. To pokazuje masovnu opravdanost postojanja i veliku uspešnost u rešavanju sporova koju je doneo Tribunal, sa tendencijom da svaki ugovor u budućnosti sadrži ovakvu klauzulu.

5. Početna faza postupka pred BAT-om

Postupak pred košarkaškim arbitražnim tribunalom započinje popunjavanjem zahteva za arbitražu, koji je praćen plaćanjem nepovratne takse u skladu sa tabelom koja predviđa iznos ove takse²⁶, a njeno neizmirenje dovodi do povlačenja zahteva. Po prijemu zahteva za arbitražu, zajedno sa uplaćenom taksom, prvo postupa sekretarijat BAT-a. Pravilno popunjen zahtev za arbitražu predstavlja osnov za svako dalje postupak-

²² Čl. 291. Stauta Međunarodne košarkaške federacije.

²³ Čl. 0.1. Preambule BAT pravila arbitraže.

²⁴ Čl. 0.2. Preambule BAT pravila arbitraže.

²⁵ Čl. 0.3. Preambule BAT pravila arbitraže.

²⁶ Čl. 17.1, BAT pravila arbitraže. U tabeli je predviđeno četiri kategorije sporova u odnosu na njihovu vrednost, a u skladu sa tim i četiri iznosa takse. U slučaju da zahtev za arbitražu ne precizira vrednost spora, taksu određuje predsednik BAT arbitraže u skladu sa dostupnim informacijama.

nje Tribunala, tako da su aktivnosti sekretarijata BAT-a usmerena prema olakšavanju ovog zadatka.²⁷ BAT arbitražna pravila u odjeljku 9, članu 9.1., određuju neophodne elemente zahteva za arbitražu²⁸.

Ukoliko je zahtev za arbitražu podnosioca pravilno sačinjen, sekretarijat BAT-a zahtev zatim upućuje predsedniku BAT-a. Predsednik BAT-a ima obavezu da zahtev pregleda u pogledu dve stavke: a) postojanja BAT arbitražne klauzule b) odgovarajućeg predmeta arbitraže, u skladu sa BAT arbitražnim pravilima²⁹. Predsednik zatim određuje arbitra sa zatvorene liste BAT arbitara, po rotirajućoj osnovi. U slučaju da je tako određeni arbitar sprečen da arbitrira, da ostavku, odbije ili je uspešno osporeno njegovo imenovanje, predsednik BAT-a će odrediti prvog sledećeg slobodnog arbitra sa liste³⁰. Po imenovanju, arbitar je dužan da se o istom izjasni, u pisanoj formi, kao i da se u istom pismu oglasi kao nezavisan. Po pristizanju ove deklaracije u sekretarijat, stranke se o istoj obaveštavaju³¹. Stranke u postupku imaju pravo da ospore imenovanje arbitra, ukoliko postoji osnovana sumnja u njegovu nezavisnost. Ovo pravo stranke moraju konzimirati u prekluzivnom roku od sedam dana od dana saznanja za razlog koji dovodi u sumnju nezavisnost arbitra. O osporavanju nezavisnosti određenog arbitra odlučuje isključivo predsednik BAT-a, nakon konsultacija sa arbitrom i obe stranke³².

Sekretarijat BAT-a obaveštava drugu stranu o postojanju zahteva za arbitražu, prosleđuje isti i obaveštava o roku za odgovor³³. Kao i u slučaju neophodnih elemenata za zahtev za arbitražu, BAT arbitražna pravila određuju i neophodne sastojke odgovora³⁴. Važno je napomenuti da ona

²⁷ Naime, na sajtu Tribunala nalazi se primer ispravnog zahteva za arbitražu, a ukoliko u njemu nešto nedostaje sekretarijat će pozvati podnosioca da zahtev dopuni ili da dostavi neophodnu dokumentaciju.

²⁸ BAT pravila arbitraže kao neophodne delove zahteva za arbitražu predviđaju sledeće elemente: imena, adrese, telefone, email adrese obe strane u sporu ili njihovih zastupnika; iznošenje činjeničnog stanja i pravnih odredaba; zahtev podnosioca za rešavanjem spora; kopiju ugovora koji sadrži BAT arbitražnu klauzulu; sve dokaze u pisanoj formi na koje će se pozivati podnosilac; svaki zahtev za saslušanjem ili ispitivanjem svedoka.

²⁹ Čl. 11.1, BAT pravila arbitraže.

³⁰ Čl. 8.1, BAT pravila arbitraže.

³¹ Čl. 8.2, BAT pravila arbitraže.

³² Čl. 8.3, BAT pravila arbitraže.

³³ Čl. 11.2. 11.2, BAT pravila arbitraže.

³⁴ Odgovor bi trebalo da sadrži: prigovor o nenadležnosti; izjavu o svim činjenicama i pravnim argumentima; imena, adrese stranke; sve protiv-tužbene zahteve; sve pisane dokaze; sve zahteve o zahtevanju saslušanja i ispitivanju svedoka.

stranka koja smatra da ne postoji nadležnost košarkaškog arbitražnog tribunala, najkasnije u odgovoru može ukazati na ovu činjenicu. Svaki kasniji prigovor o nenadležnosti neće biti validan.

Takođe, postavlja se pitanje kakav je položaj stranaka u postupku pred BAT-om ukoliko izostane ili ne bude adekvatan odgovor na zahtev za arbitražom. Ovu situaciju uređuju BAT pravila arbitraže, član 14.2 koja navode da "po rešenju sadržanom u ovom članu, arbitar može nastaviti sa arbitražom i doneti odluku bez obzira na izostanak odgovora". Praksa pred tribunalom pokazuje da je ovo ne tako redak slučaj³⁵, a važno je naglasiti i da izostanak odgovora druge strane ne znači i automatski „poraz“ u arbitraži, već je obaveza arbitra da do kraja štiti interese i jedne i druge strane, i odlučuje u skladu sa prihvaćenim pravilima arbitraže. U vezi sa ovom situacijom je i finansijski aspekt postupka, bez koga arbitar nema ovlašćenja da nastavi sa odlučivanjem. Sekretarijat BAT-a u redovnim uslovima određuje da troškove postupka snose podjednako obe strane (osim ako arbitar ne odluči drugačije), ali u ovom slučaju, usled izostanka odgovora i uopšte učešća druge strane u postupku, svi troškovi u toku postupka padaju na teret podnosioca zahteva³⁶.

6. Uloga arbitra u postupku pred BAT-om

Nakon podnošenja zahteva za arbitražu i dostavljanja odgovora na zahtev, centralna ličnost arbitražnog postupka postaje arbitar. U skladu sa opštim načelima postupka pred BAT-om, interesima ka brzom, jeftinom i efikasnom rešavanju sporova, arbitar postupa tako da maksimalno olakša postupak stranama u sporu i sva pravila arbitraže su usmerena ka tim ciljevima. Arbitar određuje tok postupka i on ga svojim aktivnostima usmerava³⁷. Nakon razmene zahteva za arbitražu i odgovora na isti, arbitar može tražiti dodatna razjašnjenja o pojedinim činjenicama ili drugim pitanjima, a praksa pokazuje da se veliki broj postupaka pred tribunalom ipak odvija na osnovu razmene samo prva dva pismena, međutim složenost pojedinih sporova zahtevaju i ovakvu aktivnost arbitara³⁸. Dodatno, zbog opšteg pravila o „nepostojanju“ saslušanja, često je ova dodatna ak-

³⁵ Arbitražna odluka br. BAT 0651/15, u slučaju *Mačvan v. Galatasaray Spor Kulubu Dernegi*; kao i u arbitražnoj odluci br. BAT 0712/15, u slučaju *Hamilton v. Saski Baskonia SAD*.

³⁶ V. čl. 9.3.1. do 9.3.4. i u vezi sa tim čl. 16.2. BAT pravila arbitraže.

³⁷ Čl. 3.1, BAT pravila arbitraže.

³⁸ V. Arbitražna odluka br. BAT 0630/14 u slučaju *Kaukenas v. BC Zalgiris Kaunas*.

tivnost od velike pomoći arbitrima prilikom donošenja konačne odluke³⁹.

Usled osnovnog zahteva za brzinom i efikasnošću postupka, BAT arbitražna pravila ne predviđaju saslušanja kao obavezni deo postupka pred arbitrom⁴⁰, izuzev kada arbitar proceni da je to u najboljem interesu postupka, a tek nakon konsultacije sa stranama u arbitraži. Praksa košarkaškog tribunala pokazuje da su ovo izuzetni slučajevi i da se za saslušanjima, u dosadašnjem periodu postojanja tribunala, posezalo vrlo retko⁴¹. Pored arbitra, saslušanje mogu zahtevati i stranke. U slučaju da jedna stranka zahteva saslušanje, a druga se tom zahtevu protivi, arbitar je u odlučivanju o ovom zahtevu vezan opštim pravilom da je neophodno da veruje da će usmeno saslušanje svedoka ili drugih dokaza uticati na njegovo mišljenje u datom pitanju. U svim drugim slučajevima, arbitar postavlja opšte načelo efikasnosti postupka kao važnije od ovakvog zahteva stranke. Takođe, arbitar može usloviti održavanje saslušanja i plaćanjem troškova unapred⁴². Pravila saslušanja svedoka, u većini su slična kao i ona pred sudom. Arbitar je dužan da svakog svedoka pozove da govori samo istinu i da ga upozori o posledicama lažnog svedočenja⁴³. O dostupnosti svedoka brinu strane u postupku.

Pred arbitrima u postupku pred košarkaškim tribunalom su i neke dodatne mogućnosti. Jedna od njih je i uloga arbitra u mirenju (poravnju) stranaka. Arbitar u ovim slučajevima može imati aktivnu i pasivnu ulogu u pokretanju mirenja. Aktivna bi bila ona gde sam arbitar predlaže strankama da pokušaju pomirenje i pomaže u istom, dok bi pasivna bila ona gde predlog za mirenjem potiče od stranaka, a arbitar ga samo olakšava i usmerava⁴⁴.

Opšta pravila ponašanja arbitara u mirenju podrazumevaju da on zadržava nepristrasnost i nezavisnost, a opšti zahtev za pokretanjem mirenja je saglasnost obe strane u sporu. Druga dodatna mogućnost arbitara odnosi se na donošenje privremenih mera. Ovakav zahtev stranaka vremenski je vezan za momenat podnošenja zahteva za arbitražu, a za njim

³⁹ E. Hasler, 118.

⁴⁰ Čl. 13.1, BAT pravila arbitraže.

⁴¹ V. A. Zagklis, „Three pointer: an overview of how the basketball arbitral tribunal handles financial disputes“, *Sports Law- Lex Sportiva- Lex Olympica and Sports Jurisdiction Experience- Development and Perspective* (ed. D. Panagiotopoulos) , 20th IASL Congress (2014), Athens 2015b, 294.

⁴² Čl. 13.3, BAT pravila arbitraže.

⁴³ Čl. 13.4, BAT pravila arbitraže.

⁴⁴ V. arbitražnu odluku br. BAT 0421/13 u slučaju *Berzins & Bill A. Duffy International Inc. db BDA Sports Management v. BC Vef Riga*.

se može posegnuti i kasnije u toku postupka⁴⁵. Ovakav zahtev mora imati opravdanje, a teret dokazivanja je na onoj strani koja zahteva privremene mere. U tom slučaju je potrebno dokazati da postoji rizik od nenadoknдивe štete, usled nedonošenja mera koje bi očuvale trenutni status. Praksa pred košarkaškim tribunalom pokazuje da su ovakvi zahtevi bili retki i suštinski neosnovani zbog prirode spora koji se vodi.

Završni deo ove faze postupka nastupa onog trenutka kada arbitrar odluču da je razmena dokumenata završena, a on to čini kada su sve činjenice i pitanja dovoljno razjašnjeni da se može doneti adekvatna odluka u sporu. On o tome obaveštava stranke i dodatno ih poziva da podnesu detaljne izveštaje o troškovima u postupku. Ovi izveštaji se zatim podnose suprotnim stranama, koje imaju pravo da podnesu prigovore u previđenom roku.

7. Merodavno pravo i donošenje odluke

Posebno pitanje koje se često postavlja u slučaju košarkaškog arbitražnog tribunala je po kojem pravu arbitrar odlučuje. Pravilo je da, ukoliko stranke u sporu nisu dogovorile drugačije, arbitrar odlučuje spor *ex aequo et bono* primenjujući sve ono što dovodi do pravičnog rešavanja spora, bez poziva na bilo koje nacionalno pravo⁴⁶. U praksi tribunala ovakvo rešavanje sporova je najčešće, iz razloga što se arbitražna klauzula sa ovim elementom uglavnom integralno unosi u ugovore u košarci, ali i iz razloga jednostavnosti. Naravno, postoje i slučajevi kada su stranke ugovorile drugo merodavno pravo, u kom slučaju je arbitrar dužan da spor odluču prema tom izabranom pravu.

Do određenih nejasnoća koje zahtevaju razjašnjenje dolazi kada je arbitražna klauzula nespretno sačinjena, pa se u istom pominje i princip *ex aequo et bono*, ali i neko drugo merodavno pravo. U tim situacijama arbitrar odlučuje u najboljem interesu stranaka, a odluka je gotovo izvesno uperena prema primeni *ex aequo et bono*. Često se u ugovorima koji su predmet ovakve analize arbitara jasno vidi intencija ka primeni *ex aequo et bono* u stvarima vezanim za sam ugovor, dok je postojanje drugog merodavnog prava više želja stranaka da pokažu da je ugovor sačinjen i pod tim pravilima, odnosno da je takav ugovor ispoštovao sve zahteve zemlje u kojoj je sačinjen. Teleološko tumačenje je, u oblasti određivanja mero-

⁴⁵ Čl. 10.3, BAT pravila arbitraže.

⁴⁶ Čl. 15.1, BAT pravila arbitraže.

davnog prava, od neprocenjivog značaja. Arbitri su dužni da dobro procene namere ugovornica u ovom pitanju i da primene ono merodavno pravo koje najbolje odgovara njihovim željama iskazanim u ugovoru. Posebna situacija nastaje ukoliko stranke nisu odredile merodavno pravo, a nisu ni inkorporisale BAT arbitražnu klauzulu u integralnom obliku. U tim situacijama arbitri najčešće optiraju za odlučivanje po *ex aequo et bono*.

Prema BAT pravilima arbitraže arbitar donosi pisanu, datiranu i potpisanu odluku sa obrazloženjem⁴⁷, najkasnije šest nedelja nakon završetka postupka ili nakon plaćanja troškova, zavisno šta od ta dva momenta dolazi kasnije⁴⁸. Bez obzira što je opšte pravilo da se donosi odluka sa obrazloženjem, arbitar u određenim slučajevima donosi i odluku bez obrazloženja. Prema pravilima od 2017. godine, takva odluka donosi se u svim slučajevima gde vrednost spora ne prelazi 100.000 evra, osim ako stranka zahteva odluku sa obrazloženjem, najkasnije 10 dana od dobijanja odluke bez istog, a pri tom plati i sve potrebne troškove takvog zahteva u roku koji odredi sekretarijat BAT-a. *Ratio* pravila o odluci bez obrazloženja pred BAT-om pronalazi se u želji da se postupak dodatno ubrza i pojedini, a u tom pravcu su vodile i ranije izmene BAT arbitražnih pravila u oblasti izgleda odluke⁴⁹, pa je na taj način omogućeno i igračima sa nižim primanjima (slabije ili niže lige), kao i igračicama (primanja u ženskoj košarci su neuporedivo manja nego u muškoj) da svoje prava potraže i ostvare pred BAT tribunalom. Pre potpisivanja, arbitar prosleđuje odluku predsedniku BAT-a koji može davati određene sugestije kako u pogledu forme odluke, tako i u pogledu sadržine. Ovakvo davanje sugestija nije obavezujuće i ni na koji način ne podriva slobodu odlučivanja arbitra⁵⁰. Predsednik BAT-a, u ovoj fazi, ima još neke mogućnosti kao što su konsultovanje drugih arbitara, ili omogućavanje konsultovanja između arbitara povodom odluke, a sve sa ciljem da BAT izgradi respektabilnu praksu. O donošenju odluke stranke obaveštava sekretarijat BAT-a.

⁴⁷ Čl. 16.1, BAT pravila arbitraže.

⁴⁸ Čl. 16.3, BAT pravila arbitraže.

⁴⁹ Videti više o promenama od 2011. godine i 2014. godine. Ipak, sistem od 2014. godine sa podelom sporova na one vrednosti ispod 30.000 evra i one od 30.001-200.000 evra je napušten.

⁵⁰ V. Čl. 16.1, BAT pravila arbitraže.

8. Pravne karakteristike odluke i pravni lekovi

Pravne osobine odluke su da je ona konačna i obavezujuća od trenutka saopštavanja strankama. Od tog trenutka, odluka postaje izvršiva, sa statusom *res judicata*. Odluke košarkaškog tribunala nemaju oznake tajnosti, osim ako tako odluči arbitar ili predsednik BAT-a. Naprotiv, većina odluka ove arbitraže objavljena je na sajtu FIBA, doduše u nešto skraćenoj formi. Takođe, od momenta saopštavanja odluke za stranke počinje da teče i prekluzivni rok od 30 dana za podnošenje zahteva za poništavanje odluke, prema članovima 190-192. švajcarskog Zakona o međunarodnom privatnom pravu⁵¹.

Pravni lekovi protiv odluka BAT arbitraže su ograničeni. O njima odlučuje Vrhovni federalni sud Švajcarske. Stranke mogu zahtevati poništenje odluke⁵², osim ako se direktno nisu odrekle ovog prava⁵³. Razlozi za zahtevanje poništenja odluke su ograničeni: a) neregularnosti u vezi sa odabirom arbitra b) greška arbitražnog tribunala u vezi sa prihvatanjem/ odbijanjem nadležnosti c) prekoračenje zahteva ili propuštanje da se odluči o nekom zahtevu d) ukoliko je povređeno načelo jednakosti stranaka u postupku e) ako odluka nije u skladu sa javnim moralom⁵⁴.

Vrhovni federalni sud Švajcarske može samo potvrditi ili poništiti odluku košarkaškog tribunala, u celini ili delu. Izuzeci od ovog slučaja postoje samo ukoliko su razlozi za poništaj odluke vezani za član 190 (2) (a) – (b). U slučaju da nisu u pitanju ovi izuzeci, Vrhovni federalni sud vraća slučaj arbitru koji je doneo odluku, na ponovno odlučivanje. Arbitar, u tom slučaju, mora uzeti u obzir razloge koji su navedeni u odluci Vrhovnog suda.

Vanredni pravni lek protiv odluke košarkaškog arbitražnog tribunala je revizija, a ovaj pravni lek predviđa sam Vrhovni federalni sud Švajcarske. Revizija je moguća samo zbog malog broja razloga, najviše povezanih sa činjenjem krivičnih dela ili iz razloga da je stranka pronašla nove dokaze tek nakon završetka arbitraže.

Odluke BAT-a podležu izvršenju po pravilima Njujorške konvencije. Ipak, od mnogo većeg značaja u svetu košarke su mogućnosti FIBA, među kojima se ističe zabrana registracije novih igrača za klub dok je

⁵¹ Gl. 12, čl. 176-194 odnose se na međunarodne arbitraže.

⁵² Čl. 190-191 Švajcarskog zakona o međunarodnom privatnom pravu.

⁵³ Čl.192, st. 1, Švajcarskog zakona o međunarodnom privatnom pravu.

⁵⁴ V. član 190(2), tač. a – e, Švajcarskog zakona o međunarodnom privatnom pravu.

BAT na snazi⁵⁵. Pored ove sankcije, postoji i značajna novčana kazna predviđena pravilima FIBA.

9. Zaključna razmatranja

Košarka je jedan od najmasovnijih sportova na svetu, koga prati ogroman broj ljudi željnih kvalitetnih poteza i rezultata vrednih divljenja. Zbog svega toga, upliv različitih biznisa, marketinga, rečju novca u ovaj sport, omogućava profesionalizaciju ovog sporta. Jedna od osnovnih odlika profesionalizacije sporta jeste zaključenje finansijski jakih ugovora između igrača, agenata, trenera i klubova. Neminovno, dešavaju se povrede takvih ugovora i različiti sporovi u njihovoj primeni. Imajući sve to u vidu svetska košarkaška kuća FIBA je svojim vizionarskim delovanjem osnovala arbitražu koja će u godinama koje slede rešavati različite sporove u svetu međunarodne košarke. Tako je nastao Košarkaški arbitražni tribunal.

Košarkaški arbitražni tribunal predstavlja košarkašku arbitražu koja je svojim kvalitetnim radom i bogatom praksom stekla reputaciju jednog od najznačajnijih arbitražnih tela u svetu sporta i šire. Kao izuzetno uspešan eksperiment”, BAT teži da sporove reši brzo, efikasno i bez prevelikih troškova, što doprinosi ne samo pravdi u konkretnom slučaju, već ugledu i razvoju košarke kao sporta. Veliki doprinos u takvom načinu odlučivanja imaju BAT arbitražna pravila koja svojom preciznošću i efikasnošću doprinose brzini i kvalitetu rada ovog Tribunala. Od sedišta i merodavnog prava, preko velike uloge arbitra u samom sporu, pa sve do ograničenih mogućnosti za pravne lekove, BAT arbitražna pravila predstavljaju adekvatnu meru između načela poštovanja prava stranaka na izjašnjenje i neformalnog elementa odlučivanja. Kao što je rad i pokušao da ukaže, princip *ex aequo et bono* ima važnu ulogu pred ovim Tribunalom.

Zbog svega navedenog, BAT predstavlja važan deo moderne profesionalne košarke. Takođe, smatramo da on predstavlja i adekvatan model za ostale sportske arbitraže koje grade svoj put ili traže odgovaraju način da uredi pravila pred svojim Tribunalima. U svetlu današnjih razmirica između različitih regionalnih i svetskih košarkaških federacija i udruženja, ostaje da se vidi kakvu će ulogu imati BAT i da li je u mogućnosti da ima još važniju ulogu svetu košarkaškog sporta. Uz to, povećanje broja aktivnih igrača i broja slučajeva možda će uticati na samu strukturu BAT-a i njegova pravila, što sve predstavlja otvorena pitanja za budućnost ovog Tribunala.

⁵⁵ V. čl. 300. Pravila Međunarodne košarkaške federacije.

Literatura

- Andonović S., „Pravo na sport kao ljudsko pravo“, *Strani pravni život* 3/2017, 131-144.
- Bennett J.D C., „*The Basketball Arbitral Tribunal—its inception, purpose, and procedures*“, Fit Across Cultures, online 2014.
- Blackshaw I., „The Court of Arbitration for Sport: An International Forum for Setting Disputes Effectively ‘Within the Family of Sport‘“, *Entertainment Law* No. 2/2003, 61.
- Galantić M., „Višestepenost sportskih arbitražnih tela u Republici Srbiji“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu* (ur. S. Orlović), Novi Sad 4/2015, 1988,
- Hasler E., „The Basketball Arbitral Tribunal- An Overview of Its Process and Decisions“, *Yearbook of International Sports Arbitration 2015*, (eds A. Duval and A. Rigozzi), Hague 2016, 113.
- Puljko V., „Arbitraža i medijacija u sportu“, *Strani pravni život* 1/2017, 63-75.
- Šuput D., „Zakonsko uređivanje sporta u evropskim državama“, *Strani pravni život* 3/2009, 249.
- Varadi T. *et al.*, *Međunarodno privatno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2012, 573.
- Zagklis V., „Three pointer: an overview of how the basketball arbitral tribunal handles financial disputes“, *Sports Law- Lex Sportiva- Lex Olympica and Sports Jurisdiction Experience- Development and Perspective* (ed. D. Panagiotopoulos), 20th IASL Congress (2014), Athens 2015b, 294.

Pravni izvori

- Arbitražna odluka br. BAT 0651/15, u slučaju Mačvan v. Galatasaray Spor Kulubu Demegi.
- Arbitražna odluka br. BAT 0712/15, u slučaju Hamilton v. Saski Baskonia SAD.
- Arbitražna odluka br. BAT 0630/14 u slučaju Kaukenas v. BC Zalgiris Kaunas.
- Arbitražna odluka br. BAT 0421/13 u slučaju Berzins & Bill A. Duffy International Inc. db BDA Sports Management v. BC Vef Riga.
- BAT Arbitražna pravila, Košarkaški arbitražni tribunal, 2014.
- Međunarodna olimpijska povelja (Olympic Charter), Međunarodni olimpijski komitet (International Olympic Committee), 2015.
- Statut Međunarodne košarkaške federacije, Međunarodna košarkaška federacija, 2017,
- Švajcarski zakon o međunarodnom privatnom pravu, verzija zakona na engleskom jeziku, <https://www.hse.ru/data/2012/06/08/1252692468/Swis->

sPIL%20%D0%B2%20%D1%80%D0%B5%D0%B4.%202007%20(%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB.).pdf, 10.03.2018.

Internet izvori

Bennett J.D C., *The Basketball Arbitral Tribunal—its inception, purpose, and procedures*, Fit Across Cultures, 2014, <http://www.fitacrosscultures.com/basketball-arbitral-tribunal/>, 12.03.2018.

International Olympic Committee, Olympic Charter (Međunarodna olimpijska povelja), 02.08.2015, https://stillmed.olympic.org/Documents/olympic_charter_en.pdf, 05.03.2018.

Statistika broja primljenih zahteva za arbitražnim rešavanjem, broja rešenih i povučenih predmeta pre Tribunalom, po godinama je dostupna na: <http://www.fiba.basketball/en/Module/c9dad82f-01af-45e0-bb85-ee4cf-50235b4/984a5df1-a490-49a5-8aa4-86d985e703d9>, 10.03.2018.

Važniji datumi u istoriji košarke, http://www.fiba.basketball/presentation#tab=element_2_2, 12.03.2018.

Stefan Andonović, M.A.

Research Associate,

Institute for Comparative Law in Belgrade

Uroš Bajović, M.A.

Phd scholar of the Ministry of Education, Science and Technological Development

PROCEEDINGS BEFORE BASKETBALL ARBITRAL TRIBUNAL (BAT)

Summary

The Basketball Arbitral Tribunal represents international arbitrage in field of basketball, which main task is solving disputable situations that arise in basketball. It has greatly contributed to regulating relations

in professional basketball and it vastly helped in respecting signed contracts. As an independent body from FIBA, while still in cooperation, BAT enabled all interested parties to resolve disputes quickly, efficiently and cheaply. The procedure before the Tribunal is regulated by the BAT rules of arbitration, while proceedings is characterized by single arbitrator appointed by the BAT president, that the BAT arbitrators decide *ex aequo et bono*, and other rules aimed at shortening and simplifying the procedure. The Tribunal's decision has *res judicata* effect and Tribunal has gradually built respectful jurisprudence so far. Although it is a recent date, Tribunal already has significant arbitration practice in its work so far. For all these reasons, this paper will analyze BAT arbitration rules and point out the most important points of this tribunal in resolving basketball disputes.

Keywords: Sport, International Basketball Federation, Basketball Arbitration Tribunal, BAT arbitration rules.